

УДК 338.43.02:631.147(477)

СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОВИРОБНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

С.М. Лобозинська, д.е.н., професор

О.Б. Назаркевич, к.е.н.

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна

Лобозинська С.М., Назаркевич О.Б. Стимулювання екологізації агровиробництва задля формування продовольчої безпеки України.

У статті розглядається роль екологізації сільськогосподарського виробництва та переробки у вирішенні проблем продовольчої безпеки. Враховуючи світові тенденції та сприятливі умови для виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції в Україні визначено органічне виробництво стратегічним напрямом розвитку аграрного сектору національної економіки. Проаналізовано тенденції розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні та світі. Сформовано концептуальні засади стимулювання екологізації сільськогосподарського землекористування та природного агровиробництва в Україні малими формами господарювання. Визначено складові успішної діяльності даних форм господарювання, зокрема через розвиток кооперативних відносин з подальшим інтегруванням у агропромислові кластерні об'єднання екологосоціального спрямування.

Ключові слова: сталий розвиток, продовольча безпека, органічне виробництво, державна аграрна політика, малі форми господарювання, сертифікація продукції, сільськогосподарська кооперація

Лобозинська С.М., Назаркевич О.Б. Стимулирование экологизации агропроизводства для формирования продовольственной безопасности Украины.

В статье рассматривается роль экологизации сельскохозяйственного производства и переработки в решении проблем продовольственной безопасности. Учитывая мировые тенденции и благоприятные условия для производства экологически чистой сельскохозяйственной продукции в Украине определено органическое производство стратегическим направлением развития аграрного сектора национальной экономики. Проанализированы тенденции развития органического производства сельскохозяйственной продукции в Украине и мире. Сформированы концептуальные основы стимулирования экологизации сельскохозяйственного землепользования и природного агропроизводства в Украине малыми формами хозяйствования. Определены составляющие успешной деятельности данных форм хозяйствования, в частности через развитие кооперативных отношений с последующим интегрированием в агропромышленные кластерные объединения экологосоциального направления.

Ключевые слова: устойчивое развитие, продовольственная безопасность, органическое производство, государственная аграрная политика, малые формы хозяйствования, сертификация продукции, сельскохозяйственная кооперация

Lobozynska S.M., Nazarkevych O.B. Stimulation of an ecological approach agricultural production for creating food security of Ukraine.

The article regards the role of the ecological approach in recycling and agricultural production formulate in solving food security problems. Taking into consideration the world trends and favorable conditions for the production of environmentally friendly agricultural products in Ukraine, organic production is defined as a strategic direction for the agrarian sector of national economy development. The tendencies of organic farming production development in Ukraine and in the world are analyzed. The conceptual bases of encouragement of ecological approach in agricultural land usage and natural agricultural production in Ukraine are formed by small management forms. The components of the successful activity of these management forms, in particular, through the development of cooperative relations with the further integration in the agro-industrial clusters of the ecologo-social association were formed.

Keywords: sustainable development, food security, organic production, state agricultural policy, small forms of management, product certification, agricultural cooperation

Аграрний сектор України є одним із пріоритетних у структурі національної економіки, який забезпечує продовольчу безпеку країни, а відтак національну безпеку. На сьогодні в аграрній сфері сформувалося низка значних проблем екологічного характеру, які потребують першочергового та раціонального вирішення за допомогою зміни чинної системи державного регулювання. Ресурс Землі як основний засіб виробництва не лише агросфери, а й головне багатство національної економіки, швидкими темпами втрачає свою родючість внаслідок діючої системи господарювання. Відповідно сучасна світова продовольча система показує неспроможність надати всім доступ до здорової та якісної їжі. Водночас Україна має значний ресурсний потенціал для розвитку аграрного сектору та підвищення на основі цього конкурентоспроможності національної економіки. Ефективність реалізації даного потенціалу створює також нові можливості для сталого розвитку сільських територій. Разом з тим сформована в Україні впродовж останнього десятиліття система господарювання в аграрному секторі негативно впливає на довкілля, що своєю чергою знижує якість життя людей та суперечить сталому розвитку. Низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції аграрного сектору на світовому ринку, зростання безробіття і масова міграція сільського населення, втрата родючості та деградація сільськогосподарських земель вказують на необхідність формування ефективного менеджменту, щоб максимально результативно та відповідально використати наявні ресурси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженню проблем забезпечення продовольчої безпеки й визначенню напрямів державного регулювання для її підвищення присвячені наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених. Значний внесок у вивчення теоретичних і практичних проблем екологічного та соціального аспектів продовольчої безпеки серед вітчизняних науковців зробили: Х. Віллер (Willer, 2013), Л. Гринів, Л. Кільхер (Kilkher, 2013), Д. Лерноуд (Lernoud, 2015), І. Урбан

(Urban, 2014), О. Ходаківська, П. Якобчук та інші. Проте на сьогодні в Україні особливо актуальними залишаються питання щодо формування ефективної системи природного агропромисловості як чинника підвищення продовольчої безпеки країни.

Метою статті є формування концептуальних засад стимулювання екологізації сільськогосподарського землекористування та природного агропромисловості в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Більше як 1/5 валового внутрішнього продукту України формує аграрний сектор України, який забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни. Одним із стратегічних завдань держави при формуванні продовольчої безпеки є екологізація агропромисловості, яка спрямована на відновлення агроресурсного потенціалу землі, збереження довкілля й виробництво якісних та безпечних продуктів харчування. Оскільки ефективно використати капіталу родючості Землі має відігравати головну роль в підтримці й збільшенні добробуту в Україні [4]. Також екологізація агропромисловості в контексті сталого розвитку й подолання бідності у сільській місцевості забезпечує цілісний, справедливий і далекоглядний підхід до ухвалення важливих рішень на всіх рівнях функціонування аграрного сектору та впливає на рівність як в межах одного покоління, так і між поколіннями, виступає фактором інтеграції соціальних, економічних та екологічних цілей і завдань під час прийняття рішень як в державному, так і в приватному секторі [1].

Впродовж останніх десятиліть світовим товариством сформовані принципи функціонування агропромислової діяльності, які впливають на рівень продовольчої та екологічної безпеки, зокрема: принцип сталого розвитку аграрно-промислового комплексу (АПК); принцип більш чистого виробництва АПК; принцип екологізації АПК [1]. Кожен із цих принципів має на меті зменшити антропогенне навантаження на ресурс землі, як основи життєдіяльності людства та одночасно максимально забезпечити усі його фізіологічні потреби. Відтак можемо сказати про залежність рівня продовольчої безпеки, складової національної безпеки, від низки взаємопов'язаних факторів: державної аграрної політики; розвитку освітньої і культурної складових населення та його купівельної спроможності; розвитку АПК та його експортно-імпорتنних потоків; рівня інвестиційно-фінансового забезпечення суб'єктів господарювання та інших. Окрім екологічної та економічної системи, головна роль у забезпеченні продовольчої безпеки, належить соціальній складовій, яка безпосередньо бере участь у виробничому процесі, а відтак визначає рівень техногенного впливу на агроландшафти. Таким чином, розглядаючи напрями підвищення рівня продовольчої безпеки в системі державного

регулювання першочерговим завданням постає сталий розвиток сільських територій.

У світовій практиці найбільш збалансований підхід до ефективного використання ресурсів землі та підвищення продовольчої безпеки, базується на стимулюванні розвитку малих аграрних підприємств і їх кооперації, як основи сталого розвитку сільських територій, екологічно безпечного землекористування й протидії промисловій модернізації сільськогосподарського виробництва, що спричиняє швидку деградацію природного капіталу, збільшення виробництва генетично модифікованої сировини.

В Україні тенденції розвитку малого аграрного підприємництва характеризуються спадною динамікою усіх форм господарювання, зменшенням їх частки у землекористуванні та зниженням зайнятості сільського населення. Підтримка розвитку малих форм господарювання має забезпечити диверсифікацію сільської економічної активності, зокрема через виробництво органічної продукції та стати міцною альтернативою здатною відтворити соціально-економічну життєздатність села, зберегти довкілля для наступних поколінь, а відтак підвищити рівень продовольчої безпеки країни. Зважаючи на це, дослідження основ екологізації агропромисловості малими аграрними підприємствами є дуже актуальним завданням, яке полягає у пошуку шляхів стимулювання переходу суб'єктів господарювання до виробництва органічної продукції та експорту її надлишків.

Світовий ринок органічної продукції та попит на неї невпинно зростає. У 2015 р. для виробництва органічної продукції використовувалося 50,9 млн. Га земель у всьому світі, що у 4 рази більше, ніж у 1999 р. Серед головних пріоритетів Спільної аграрної політики ЄС на 2014-2020 рр. є відновлення і зміцнення екосистем, стимулювання ефективного використання ресурсів. Згідно вимог новітньої фізичної економії найбільшу віддачу в довготерміновому періоді агроекосистема може давати лише за умови здійснення органічного землеробства, коли вона функціонує у замкнутому циклі, а відтак, відбувається нарощування енергетичного бюджету природи Землі [4]. Враховуючи світові тенденції та орієнтири Спільної аграрної політики ЄС, очевидно, що актуальним для України є виробництво органічної продукції, особливо малими аграрними підприємствами, які не здані конкурувати з великими інтегрованими структурами у високоприбуткових сферах аграрного виробництва.

Сьогодні у світі частка сільськогосподарських земель під органічним землеробством становить лише 1% у загальній площі земель сільськогосподарського призначення. Така ситуація дає можливість говорити про значні перспективи у виробництві, переробці та споживанні органічної продукції. Тенденції світових змін деяких показників, що зображають розвиток органічного виробництва представлено у табл 1.

Таблиця 1. Світове зростання площі земель під виробництвом органічної продукції, млн га

Показники	2011 р.		2015 р.	
	Загалом у світі	Країни-лідери	Загалом у світі	Країни-лідери
Загальна площа земель, зайнятих під органічне сільське господарство	2011: 37,2 млн. га, (1999: 11 млн. Га)	Австралія (12 млн. Га, 2009) Аргентина (3,8 млн. Га), США (1,9 млн. Га, 2008)	50,9 млн. га	Австралія (22,7 млн. Га) Аргентина (3,1 млн. Га) США (2 млн. Га)
Частка земель органічного сільського господарства від загальної площі земель сільськогосподарського призначення, %	0,86%	Фолклендські острови (36,3%) Ліхтенштейн (30,9%) Австрія (19,4%)	1,1%	Ліхтенштейн (30,2%), Австрія (21,3%), Швеція (16,9%)
Кількість виробників	1,8 млн. (2010: 1,6 млн.)	Індія (547591), Уганда (188625, 2010), Мексика (169570)	2,4 млн.	Індія (585200), Ефіопія (203602), Мексика (200039)
Розмір органічного ринку, млрд. доларів США	62,9 (1999: 15,2)	США (29), Німеччина (9,2), Франція (5,2)	81,6	США (39,7), Німеччина (9,5), Франція (6,1)
Споживання на душу населення, доларів США	9,02	Швейцарія (250,4), Данія (225,7), Люксембург (187,3)	11,1	Швейцарія (291), Данія (212), Швеція (196)

Джерело: Складено авторами за матеріалами [2, 7, 9]

Найбільший приріст земель під виробництвом органічної продукції спостерігається у країнах Океанії, Європи, Азії, Південної Америки, Австралії. У Європі найбільшу площу сертифікованих органічних земель має Іспанія, Франція, Німеччина, Польща, Італія й Австрія. Так, у більшості країн Європейського Союзу частка сільськогосподарських земель під виробництвом органічної продукції становить більше ніж 3%, а в Україні близько 1%. Близько 60 % площ під органічною продукцією в Україні займають посіви пшениці, ячменю, соняшника і кукурудзи. Решта посівної площі засіяна горохом, ріпаком, гречкою, житом, просо, гірчицею, цукровими буряками тощо. Таким чином, експортуються переважно зернові та олійні культури, а за площею соняшнику, сертифікованою за органічними стандартами, Україна займає перше місце у світі [7]. Приріст площ органічних земель в Україні впродовж 2010-2015 рр. відбувся більше як на 30 % за рахунок

середніх та великих підприємств. Низька частка виробництва органічної продукції малими аграрними підприємствами та особистими селянськими господарствами зумовлена обмеженістю фінансових ресурсів для проведення сертифікації, низькою обізнаністю виробників з технологією виробництва та процесом сертифікації, відсутністю доступу до каналів реалізації, зокрема експорту органічної продукції. Вирішення даних проблем у світовій практиці долається шляхом розвитку сільськогосподарської кооперації, яка сприяє процесу виробництва та реалізації продукції із меншими витратами. Також майже відсутнє в Україні виробництво органічної продукції трудомістких галузей сільського господарства, зокрема продукції тваринництва, овочівництва, ягідництва. Саме на розвиток цих галузей має бути спрямована державна підтримка, що сприятиме швидкому розвитку сільських територій, малого підприємництва, покращенню рівня продовольчої безпеки.

Рис. 1. Динаміка зміни площі земель органічного сільського господарства в Україні, тис. Га
Джерело: Складено авторами на основі даних Федерації органічного руху України [2, 10, 11]

Формування концептуальних засад нової (адаптивної) моделі державного регулювання екологізації агровиробництва у малих аграрних підприємствах має базуватися на підсиленні його складових успішної діяльності, а саме розвитку сільськогосподарської кооперації та формування на її основі агропромислових кластерів. Впровадження такої системи державного менеджменту сприятиме поширенню принципів

Концепції сталого розвитку в агровиробництві, зменшить негативне техногенне навантаження на агроландшафти, створить підґрунтя для швидкого економічного розвитку на основі сталого агрогосподарювання, підвищить соціальну захищеність сільських територій та продовольчу безпеку, формуватиме і розвиватиме ті напрями аграрного сектору, що є конкурентними на внутрішньому та зовнішньому ринках [5] (рис. 2).

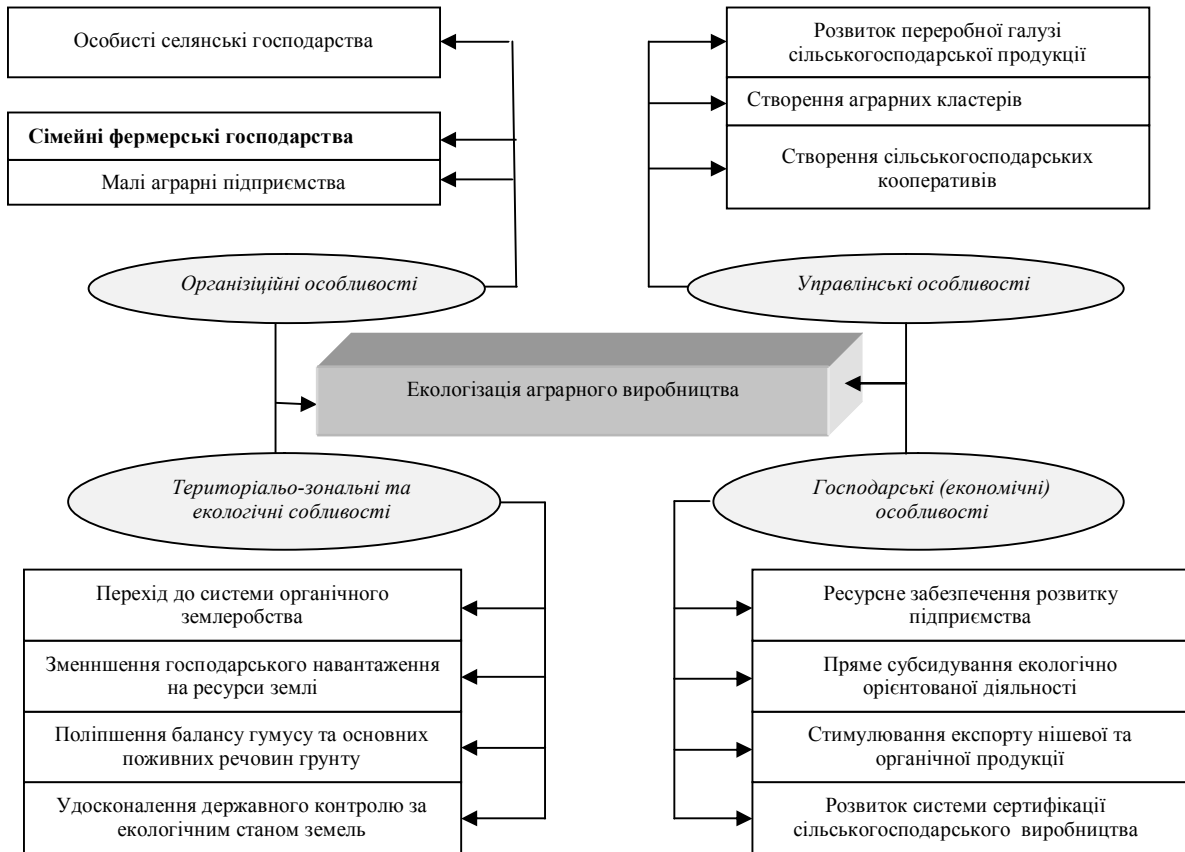

Рис. 2. Концептуальні засади стимулювання екологізації сільськогосподарського землекористування та природного агровиробництва в Україні малими формами господарювання

Джерело: Складено авторами за матеріалами [5]

Кооперативна форма ведення господарської діяльності відкриває значні перспективи для створення нової організаційної структури сільського господарства, яка може сприяти становленню ринкової рівноваги та збільшенню можливостей для екологоосцієкономічного захисту малих товаровиробників шляхом технологічного розвитку, особистої та взаємної відповідальності, економічної свободи, організації збуту та переробки продукції. Оскільки кооперація за своєю природою є соціальним підприємництвом, яке базується на покращенні умов життя сільських жителів і зростанні відповідальності громади, то її поширення сприятиме також активному розвитку сільських територій та підвищенню продовольчої безпеки.

В сучасних умовах перед малими товаровиробниками існує низка перешкод для сертифікації продукції, які легше долаються в

умовах кооперації. Зміни в українському харчовому законодавстві, спрямовані на його гармонізацію з європейським та підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом сприятиме відкритому доступу іноземних товарів на вітчизняний ринок. Така ситуація спонукає малих товаровиробників до впровадження постійно діючої ефективної системи управління безпечністю харчової продукції, заснованої на принципах Системи аналізу небезпечних чинників та критичних точок контролю (НАССР – Hazard Analysis and Critical Control Point) [6]. Досвід зарубіжних країн показує високу чутливість малих та середніх підприємств до змін законодавства у перехідний період. Серед головних проблем з якими стикаються малі аграрні підприємства є низький рівень поінформованості і практик ведення документації, брак фінансових та людських ресурсів. Відтак

держава, окрім законодавчого забезпечення та проведення контролюючих заходів, повинна надавати консультативну та фінансову підтримку сертифікації виробництва та переробки сільськогосподарської продукції малими сільгоспвиробниками. Одним із напрямів такої

підтримки може бути державне партнерство з міжнародними організаціями, які активно підтримують впровадження та підтримку ефективності системи безпечності харчових продуктів малих та середніх підприємств.

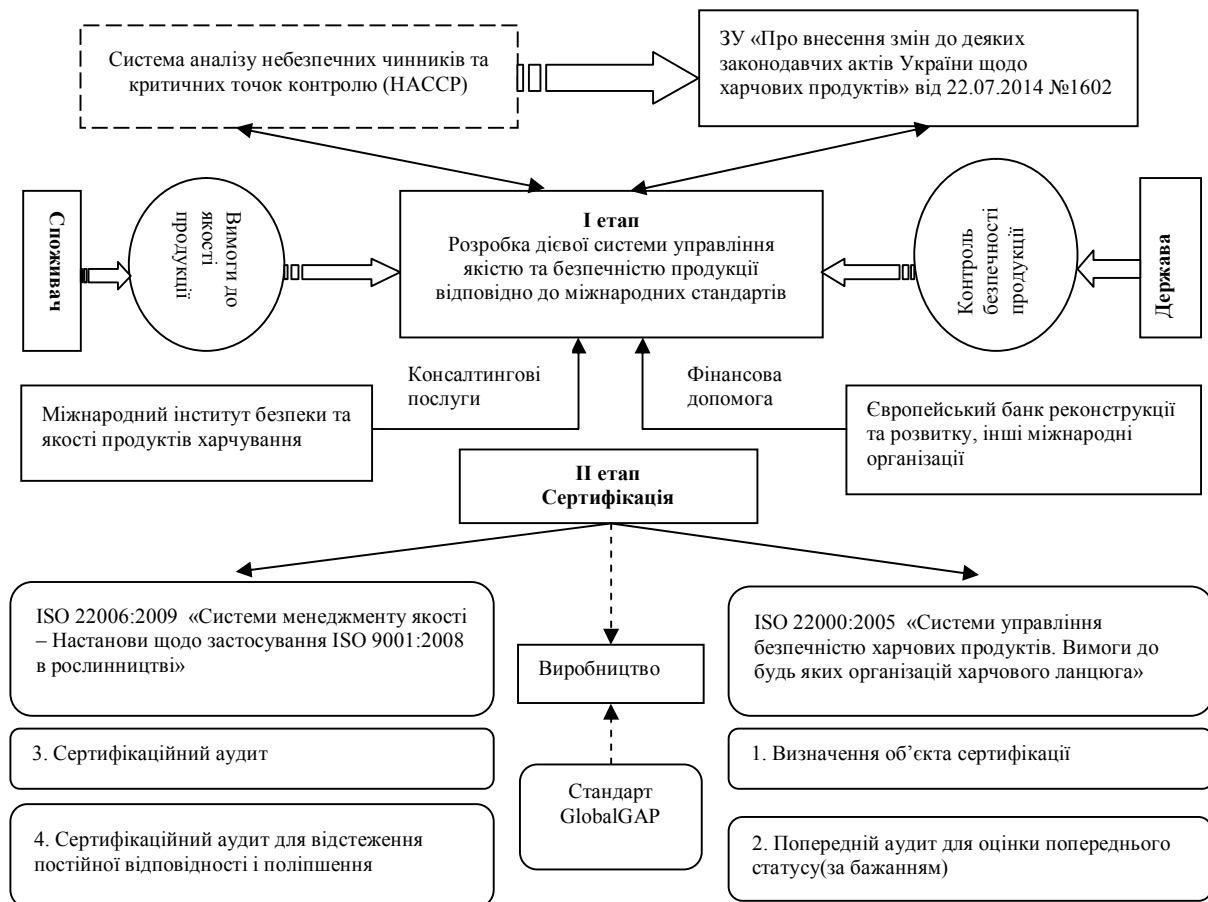

Рис. 3. Механізм залучення малих аграрних підприємств досертифікації виробництва та переробки сільськогосподарської продукції згідно з міжнародною системою управління безпечністю продукції НАССР

Джерело: Складено авторами за матеріалами [5]

Стимулювання переходу аграрних виробників до органічного землеробства вимагає створення відділу інспектування і сертифікації операторів органічної продукції в межах Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [5]. Формування державно-приватної або державної системи контролю та сертифікації виробництва органічної продукції забезпечить усім малим підприємствам доступ до сертифікації виробництва, підвищення попиту на їх продукцію та подальшої переробки. Розвиток переробної галузі, особливо для нішевих культур, допоможе збільшити зайнятість населення, зберегти природну родючість ґрунтів, розвивати галузі легкої промисловості, підвищити здоров'я нації і експортувати готову продукцію за значно вищою ціною, ніж сировину.

Якщо в Україні попит на нетрадиційну та нішеву продукцію ще не сформований, то

європейські трейдери готові купляти українську органічну сировину для виробництва нішевих олій за додаткову плату (залежно від виду олії органічна націнка може становити до 25 %) [3]. Відповідно країни Європейського Союзу та Північної Америки, виявляють підвищений інтерес до готової продукції українського виробництва. Також в Україні сформувався попит на деякі нетрадиційні види сільськогосподарської продукції, зокрема нетрадиційну олію (соєва, рижієва, лляна, розторопші, виноградних кісточок), що вказує на перспективність переробки сільськогосподарської продукції малими аграрними підприємствами та їх об'єднання в кооперативи. Отже, державне стимулювання виробництва нетрадиційних культур малими підприємствами сприятиме зміцненню експортних потужностей України та зростання обсягів споживання українцями більш

якісних і корисних продуктів харчування [5]. Перехід до даної системи виробництва базується на використанні організаційно-економічного інструментарію превентивного та стимулюючого характеру.

Висновки

Забезпечення продовольчої безпеки є одним із головних завдань національної безпеки будь-якої країни, а екологізація агровиробництва в контексті сталого розвитку є пріоритетом успішного функціонування аграрного сектору національної економіки. В Україні виникла необхідність створення нової моделі державного регулювання спрямованої на мотивування суб'єктів господарювання до раціонального використання, зберігання й відновлення агроландшафтів. З огляду на це, формування дієвого механізму економічного стимулювання

екологізації агровиробництва є одним із пріоритетних завдань аграрної політики держави, яке може бути фінансово підтримане європейською спільнотою. Враховуючи світові тенденції та орієнтири Європейського Союзу, агропродовольча сфера України має бути спрямована на виробництво конкурентоспроможної продукції, зокрема органічної, що є можливим при ефективній підтримці державою малих форм господарювання – основи сталого розвитку сільських територій та підвищення рівня продовольчої безпеки. Відповідно до цього, важливим є сприяння активному розвитку кооперативного виробництва із трансформацією у кластерні формування. Оскільки кооперативна організація виробництва є найбільш стійкою та ефективною при переході до виробництва органічної продукції, її переробки та реалізації.

Abstract

The depravation of environment and human health in the world has increased the international community's attention to the problems of ensuring environmental and food security. In order to solve these problems, most of the leading countries of the world actively promote the development of organic agricultural production. The production of organic products reduces the intensification of agriculture, and hence the loss of land fertility and promotes access to quality food, which is very relevant for Ukraine. The purpose of the article is to formulate the conceptual framework for stimulating an ecological approach in the agricultural land usage and natural agricultural production in Ukraine. The authors are examining the implementation of an ecological systematic policy for agrarian sector in national economy and rural areas. It is determined that the increase of the efficiency of agricultural land usage and the level of food security is based on the stimulation of small agricultural enterprises and their co-operation's development. The ways of supporting these management forms in the transition to organic production and strategic directions of development are proposed, which will help to strengthen the export capacities of Ukraine and increase the consumption of higher quality food products by the population. Consequently, the organic farming development is one of the main key points in solving the problems of food and environmental security.

JEL Classification: Q18.

Список літератури:

1. Андреева Н.М. Органічне виробництво як складова механізму екологізації економіки та забезпечення продовольчої безпеки України / Н.М. Андреева, Л.Є. Купінець // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2014. – С. 51-55.
2. Віллер Х. Світ органічного сільського господарства. Статистика та тенденції 2013 року / Х. Віллер, Дж. Лерноуд, Л. Кільхер. – Дослідний інститут органічного сільського господарства (FIBL). – К., 2013. – 59 с.
3. Глотова І. Олії з ніші / І. Глотова // The Ukrainian farmer. – 2015. – № 10 (70). – С. 16-18.
4. Гринів Л. С. Фізична економія: нові моделі сталого розвитку: монографія / Лідія Святославівна Гринів. – Львів: Ліга-прес, 2016. – 424 с.
5. Назаркевич О. Б. Державне регулювання розвитку малого аграрного підприємництва в Україні: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / Назаркевич Оксана Богданівна; ЛНУ ім. Івана Франка. Львів, 2017. – 271 с.
6. Система НАССР. Довідник / Львів: НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2003 – 218 с.
7. Ходаківська О.В. Сучасний стан розвитку органічного виробництва / О.В. Ходаківська // Інноваційний менеджмент природного агровиробництва в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 10-11 листопада 2016). – Дніпро: Вид-во «Свідлер А.Л.», 2016. – С. 35-37.
8. Якобчук В.П. Екологізація як пріоритет сталого розвитку аграрного виробництва / В.П. Якобчук, Н.С. Пугачова // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2014. – С. 432-436.

9. Urban Ing. J. New requirements on control of organic farming in the eu need help from agricultural research and testing / Ing. J. Urban // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2015. – С. 5-10.
10. Willer, Helga and Lernoud, Julia (Eds.) (2015) The World of Organic Agriculture : Statistics and Emerging Trends 2015, 16 edition. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) and IFOAM, Frick and Bonn. – 335 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shop.fibl.org/CHde/1663-organic-world-2015.html?ref=1>.
11. Willer, Helga and Lernoud, Julia (Eds.) (2017) The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2015, 16 edition. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) and IFOAM, Frick and Bonn. – 340 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic-world.net/index/news-organic-world/article/1979.html>.

References:

1. Andryeyeva, N.M., & Kupinyets, L.Ye. (2014). Orhanichne vyrobnytstvo yak skladova mekhanizmu ekolohizatsiyi ekonomiky ta zabezpechennya prodovolchoyi bezpeky Ukrainy [Organic production as a component of the mechanism of economy ecologization and food security ensuring of Ukraine]. Orhanichne vyrobnytstvo i prodovolcha bezpeka – Organic production and food safety, Zhytomyr: "Polissya", 51-55 [in Ukrainian].
2. Viller, K.H., Lernoud, Dzh., & Kilkher, L. (2013). Svit orhanichnoho silskoho hospodarstva. Statystyka ta tendentsiyi 2013 roku [World of Organic Agriculture. Statistics and trends of 2013]. Doslidnyy instytut orhanichnoho silskoho hospodarstva (FiBL) [in Ukrainian].
3. Hlotova, I. (2015). Oliyi z nishi [Oils from the niche]. The Ukrainian farmer, 10, 16-18[in Ukrainian].
4. Hryniv, L.S. (2016). Fizychna ekonomiya: novi modeli staloho rozvytku [Physical Economics: new models of sustainable development]. Lviv: Liha-pres [in Ukrainian].
5. Nazarkevych O.B. (2017). Derzhavne rehulyuvannya rozvytku maloho aharnoho pidpryyemnystva v Ukraini [The state regulation of the development of small agricultural entrepreneurship in Ukraine]. Candidate's thesis. Sumy: SumSU [in Ukrainian].
6. Systema NASSR [NASSR system]. (2003). Lviv, MA: Leonorm-Standart [in Ukrainian].
7. Khodakivska, O.V. (2016). Suchasnyy stan rozvytku orhanichnoho vyrobnytstva [Present state of organic production]. Proceedings from Innovative management of natural agroproduction in Ukraine '16: VI Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – 6th International Scientific and Practical Conference (pp. 35-37). Dnipro: "Svidler A.L." [in Ukrainian].
8. Yakobchuk, V.P., & Puhachova, N. S. (2014). Ekolohizatsiya yak priorytet staloho rozvytku aharnoho vyrobnytstva [Ecologization as a priority of sustainable development of agrarian production]. Orhanichne vyrobnytstvo i prodovolcha bezpeka – Organic production and food safety, Zhytomyr: "Polissya" [in Ukrainian].
9. Urban, I.J. (2015). New requirements on tontrol of organits farming in the eu need help from agritsultural research and testing Orhanichne vyrobnytstvo i prodovolcha bezpeka – Organic production and food safety, 5-10, Zhytomyr: "Polissya" [in English].
10. Willer, H., & Lernoud, J. (Eds.). (2015). The World of Organits Agritsulture: Statistits and Emerging Trends 2015, 16 edition. Research Institute of Organits Agritsulture (FiBL), IFOAM, Fritsk and Bonn, 16. Retrieved from: <https://shop.fibl.org/Chde/1663-organits-agrits-world-2015.html?ref=1> [in English].
11. Willer, H., & Lernoud, J. (Eds.). (2017). The World of Organits Agritsulture: Statistits and Emerging Trends 2015. Research Institute of Organits Agritsulture (FiBL), FOAM, Fritsk and Bonn, 16. Retrieved from: <http://www.organits-world.net/index/news-organits-world/artitsle/1979.html> [in English].

Надано до редакційної колегії 17.04.2017

Лобозинська Софія Миколаївна / Sofia M. Lobozyńska
lobozyńska.sophia@yahoo.com

Назаркевич Оксана Богданівна / Oksana B. Nazarkevych
oksankanaz@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Стимулювання екологізації агровиробництва задля формування продовольчої безпеки України [Електронний ресурс] / С. М. Лобозинська, О. Б. Назаркевич // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 3 (31). – С. 53-59. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No3/53.pdf>